

دوره‌های تاریخی: صلح پایدار یا ادامه تنش و زوال؟

کانال شخصی سعید پیوندی <https://t.me/paivandisaeed>

آتش‌بس شکننده و مذاکرات در پاکستان پرسش مربوط به آینده تنش ویرانگر میان ایران، اسرائیل، امریکا و همسایگان جنوبی را به میان می‌کشد؟ نشست اول در اسلام‌آباد نشان داد که دست کم در این مرحله چرخش مهمی در رویکرد جمهوری اسلامی دیده نمی‌شود.

آتش‌بس نتیجه بن‌بست نظامی بود. بستن تنگه هرگز توانست در برابر برتری نظامی هوایی امریکا و اسرائیل به صورت یک سلاح اقتصادی، سیاسی و نمادین بسیار موثر درآید. امروز همه طرف‌های درگیر از پیروزی خود سخن به میان می‌آورند. این داورهای متفاوت در یک جنگ نامتقارن قابل انتظار است.

فرضیه اصلی امریکا و اسرائیل این بود که با حذف سران حکومت و ضربه‌زدن به ماشین نظامی آن، نظام دینی در زمان کوتاه از هم می‌پاشد و فرصتی پدید خواهد آمد برای خیزش مردمی. آن‌ها تاب‌آوری دستگاه حکومتی و بی‌اعتمادی بخش بزرگی از مردم به دخالت نظامی خارجی را دست‌کم گرفته بودند. با وجود برتری نظامی، امریکا و اسرائیل از نظر سیاسی و نمادین شکست خوردند چرا که نتوانستند به هدف‌های سیاسی اعلام شده خود دست یابند.

برای داورى درباره جنگ اما باید فراتر از غرور، نمادها و رجزخوانی‌ها به سراغ صورت‌حساب و ویرانی‌های جنگ هم رفت. فهرست مناطق و مراکز آسیب‌دیده حکایت از ویرانی‌های گسترده‌ای می‌کند که ترمیم آن‌ها چالشی بزرگ برای اقتصاد بیمار ایران است.

امروز طرفین درگیر با بی‌اعتمادی به مذاکره قمارگونه‌ای آمده‌اند که سرنوشت آن نامعلوم است. از هم‌اکنون اما می‌توان گفت که بدون پیداشدن راه‌حل‌های پایدار برای پرونده‌های اصلی از اورانیوم غنی‌شده تا نیروهای نیابتی و برد موشک‌ها بحران را نمی‌توان خاتمه یافته تلقی کرد و سایه جنگ، تحریم و تعلیق اقتصادی و سیاسی از فراز سر ایران دور نخواهد شد.

با بازخوانی مذاکرات در گذشته مسئله کلیدی شاید این باشد که ج.ا. تا کجا بر سر این پرونده‌ها آمادگی عقب‌نشینی دارد؟ این پرسش ما را به سوی پرسش ارزیابی از سیاست‌های دهه‌های گذشته می‌برد.

واقعیت این است که حال کشور ما و مردمانش بسیار بد است و به همین دلیل هم وضعیت نابسامان ایران شاید باید اولین سنجه ما برای سنجیدن بیلان گذشته باشد: بن‌بست توسعه، سقوط قدرت خرید، گستردگی فساد، بحران محیط زیست، فرار نیروی انسانی و سرمایه، انزوای ژئوپولتیکی، ناکارایی حکمرانی، بی‌اعتمادی عمومی، فقر مدیریتی، نومییدی از آینده و تبعیض‌ها و شکاف‌های جنسیتی، نسلی، دینی و اثنیکی....

آیا با این کارنامه بسیار منفی، ج.ا. به این جمع‌بندی رسیده که ادامه مسیر گذشته به سود منافع ملی ما نیست؟ سهم سیاست منطقه‌ای و غنی‌سازی اورانیوم در انزوای و تعلیق کشور بخشی از این ارزیابی است. از بالا رفتن از دیوار سفارت‌ها تا درست‌کردن سپاه قدس و راه انداختن نیروهای نیابتی و محور مقاومت و پروژه نابودی اسرائیل و یا دست داشتن در اقدامات تروریستی نه تنها "بازدارنده" نبودند و برای ایران امنیت نیافرودند که ماشین توسعه و رونق اقتصادی را هم از کار انداختند.

همین پرسش‌ها درباره سیاست غنی‌سازی اورانیوم به میان کشیده می‌شود. کشور ما از سال 2003 درگیر این پرونده پرهزینه است و زمان آن رسیده تا با ارزیابی عینی از ضرورت، آورده‌ها و آسیب‌های آن به این پرسش پاسخ داده شود که این پروژه تا چه اندازه عقلانی و سازگار با منافع ملی ماست؟ در اینجا بحث نه بر سر حق که انتخاب سنجیده است.

حکومت با روایت‌های خودش تلاش می‌کند سیاست‌های گذشته را به گردن تنش‌های منطقه‌ای بیندازد. بخشی از نیروهای نزدیک و اطراف حکومت مانند طیف‌های اصلاح‌طلبان و دیگران هم همین گفتمان را بازتولید می‌کنند. در این روایت‌ها جای علت و معلول عوض می‌شود و عاملیت ج.ا. در تشدید تنش‌ها از سال 1358 به حاشیه می‌رود.

پروژه کلان جمهوری اسلامی از دهه 2000 تبدیل‌شدن به قدرت منطقه‌ای از طریق "محور مقاومت" برای رسیدن به "تمدن نوین اسلامی" آقای خامنه‌ای بوده است. نظامی‌گری منطقه‌ای و غنی‌سازی اورانیوم را باید در این چارچوب درک کرد. کامپلکس ابرقدرت شدن، نابودی اسرائیل، رهبری دنیای اسلام، رقابت با غرب بهای سنگینی برای ایران داشت. این بلندپروازی ایدئولوژیک نه عقلانی و ملی بود و نه با منابع ایران سازگاری داشت.

امروز زمان تصمیم‌گیری میان ادامه تنش، ترک مخاصمه و توافق حداقلی و یا گزینه صلح پایدار و ادغام در اقتصاد و نظم سیاسی منطقه است. عقب‌نشینی از پروژه‌های ویرانگر برای مصلحت ملی تأیید سیاست امریکا یا اسرائیل نیست. آنچه در اسلام‌آباد دیده شد بازتولید رهیافت پیشین و "چانه‌زنی بازاری" بود در حالی‌که برای نجات ملی نگاه بلندمدت به ایران و منطقه و اراده سیاسی برای تعریف جدید از جایگاه کشور و امنیت و منافع ملی اجتناب‌ناپذیر است. چقدر جای یک حکومت ملی،

باتدبیر و دورنگر این روزها خالیست!!
کانال شخصی سعید پیوندی <https://t.me/paivandisaeed>